

O. Nimigean

O ureche de om
pe o spinare de soarece

Hypomnēmata

Misiunea intelectualului public (dar probabil cer prea mult de la această categorie ambiguă, cu un instinct de putere cel mai adesea impur – vocea: „Întotdeauna!”), în orice caz, a scriitorului (de obicei doar indirect public, în ciuda subspeciei sale sartriene), este să nu sară dintr-un talger al balanței ideologice în altul, să nu se comporte ca un propagandist sau ca un komisar, ci să identifice, oriunde s-ar afla, germenii gândirii și practicii totalitare. Nimic mai mult. Și, cel puțin de la un grad de toxicitate totalitară, nimic mai puțin.

Proust către Jacques Rivière: „Je déteste tellement les ouvrages idéologiques...”

O veste bună și o veste rea. Încep cu vestea bună: totalitarismul dur a dispărut din fostul spațiu sovietic, adicătelea și din țărișoara noastră. Ne asigură Stéphane Courtois, într-un interviu din *Revue des deux mondes*. Ura! Ura! Ura! Acum, vestea rea: el persistă totuși ca totalitarism *soft*. Și Courtois îi enumeră ipostazele.

S-ar subînțelege, pornind chiar de la stilistica termenilor, preluați sau calchiați după limba de lemn a propagandei comuniste, că antimilitarismul sau anticapitalismul din Est reprezintă reflexul vechii îndochinări de tip sovietic, un soi de fosilă ideologică, mai mult pitorească decât realmente nocivă. Dar s-ar putea înțelege și altceva, iar asta mă contrariază, anume că istoricul francez judecă el însuși pe alocuri în tiparul revolut al războiului rece. Nu cred că a nu mai privi astăzi Occidentul din perspectiva dorinței mimetice (idilizându-l cum o făceam pe vremuri de după sîrma ghimpată a lagărului comunist), ci dintr-una critică (cel puțin pe considerentul că sîntem totuși parte a lui și constituie realitatea noastră curentă și viitoare) te etichetează de la sine ca „spirit totalitar”. Atunci marii disidenți ar fi niște retrograde spirite totalitare (ni se și susură asta de către unii – în orice caz, eu unul merg cu Soljenițin, cu Bukovski, cu Goma,

care și-au rafinat în condiții dure discernământul istoric), iar papagalii oportuniști de mai ieri s-ar fi metamorfozat, pe bune, în mari europeni, după cum junii născuți după căderea zidului Berlinului, dar deja nostalgici ai comunismului prin filtrul stîngii diversitare ar reprezenta însuși spiritul noii Europe...

Să convenim însă, de dragul dialogului, că am luptat cu toții, după puteri, împotriva comunismului înainte de 1989. Hai totuși să nu mergem pînă în pînzele albe cu vitejia de după război. Astăzi ne confruntăm cu o realitate diferită, iar primejdia totalitarismului, deși are o componentă doctrinară ce amintește de gulag, se naște și se dezvoltă în civilizația occidentală însăși, cum intuia excelent Claude Lefort. Mondialismul, cu tot ce presupune el ca uniformizare și aculturație, nu a fost decretat de Stalin, nici korektitudinea politică de Jdanov și așa mai departe. Trecutul nostru estic, de oameni cu experiență în domeniu, ar trebui mai degrabă să ne ajute să sesizăm falsul contemporan, travestit într-un Bine aproape de nerefuzat, și potențialul lui totalitar (enorm).

În fine, iată citatul din Courtois, poate fac din țînțar armăsar. Deși mă-ndoiesc (metodic, cartezian, rațional, occidental): „La nivel ideologic, totalitarismul dur – leninist, stalinist, neostalinist, maoist – a dispărut aproape în întregime din spațiul est-european, dar el persistă în versiunea lui *soft* pe temele antiimperialismului, anticapitalismului, anti-Uniunea Europeană, antimilitarismului, anticatolicismului etc.” („Anticatolicismului”?! Unde, în Polonia?)

Ce se întîmplă? Joacă hora de băieți/ În casa fără pereți!/ Bla-bla-bla-bla,/ A-li-ba-ba! De băieți și de fete.

„Lăudat fie Macron!” Așa se intitulează cronică din *Télérama* a lui Samuel Gontier, care trece în revistă entuziasmul de la diverse televiziuni, ocazionat de transmiterea puterii către noul președinte. Spicuiesc.

Un motoreporter de la TF1: „Continuă să se îndrepte spre Luvru. Acolo îl așteaptă sute de mii de persoane venite să-l

aclame”. Să fi fost câteva sute, hai o mie, două... Ce-i drept, se cam cărcălise vremea, ploua. Dar, dacă focalizăm inteligent, sutele se înmulțesc mai ceva ca pâinea și peștii... Intervine, în duplex, pe același post, de la Amiens, fostul profesor de istorie al noului președinte, punînd, cu o ezitare mai degrabă pentru efectul retoric, evenimentul în perspectivă diacronică: „Fiecare secol a avut un personaj ieșit din comun, el este poate personajul secolului XXI. I-am spus: «Dacă o să continui astfel, vei fi Gérard Philippe al secolului XXI»”. Căz doară nu Bourvil, mă prostovagne! Pe France 2, în schimb, profesorul de tenis își amintește că îi prevăzuse un viitor la fel de strălucit, dar de altă natură: „Dacă se hotăra să facă carieră în acest sport, ar fi avut forța fizică și mentală pentru a ajunge departe”. Din fericire pentru Agassi, Federer, Nadal, ba chiar și Đjoković, cărora le-ar fi ras grosul titlurilor de *grand chelem*, tînăra speranță a sportului alb s-a îndreptat spre alt orizont. Nu înainte de a oscila nițel, cum recunoaște pe France 3 fosta sa profesoară de teatru și actuala soție: „Mă gîndeam că va deveni scriitor”. Totuși, nu. Încă nu. Și, oricum, ce mare scofală scriitor în ziua de azi?! Pe LCI, un expert îl reapropie, deși cu un mic ocol oarecum monden, de istoria propriu-zisă: „Tineretea acestui cuplu, dacă ne întoarcem în urmă, te face să te gîndești la cuplul Kennedy”. Gontier precizează că încă din ianuarie, pe France 5, Caroline Roux se întreba vizionar: „Și dacă stînga și-a găsit Kennedy-ul său?”. Din nou pe France 3, într-un documentar, se pune de această dată punctul pe *î*. Dar apăsător, nu în joacă, și fără mondenități, în ton cu aura evenimentului: „Oamenii de geniu sînt meteori care ard pentru a-și lumina secolul. Bonaparte este cel ce-a rostit, la 22 de ani, această frază. Două veacuri mai tîrziu, Macron o face să răsune”. Tuturor li se pune un nod în gît, de aceea ne mutăm, într-o aură de tăcere solemnă, la expertul de la LCI și la Brigitte Macron, care mărturisește: „Am uneori impresia că trăiesc cu Jeanne d'Arc”. Șocul e și mai puternic. Dar de data aceasta sparge blocajul articulatoriu, stîrnind rumoare! Editorialista Anna Cabana confirmă: „Îți dai ușor seama că vorbește

cu Dumnezeu, aude voci, se mută în transcendență”. Nu Jeanne d’Arc, să ne înțelegem bine: cel care aude voci și vorbește cu Dumnezeu este viitorul președinte. Adică, de-acum, actualul. „Macron e mistic”, insistă Anna Cabana, „chiar cristic”. La această afirmație laica Franța deschide ochii mari, se ciupește de braț, iar Franța catolică tresare intuind iminența miracolului... Anna Cabana nu se lasă, ca o republicană ce simte că a ajuns în pragul metanoiei, dar nu-și dă seama dacă ar vrea să-l treacă sau e mai bine să rămână pe tărîmul Rațiunii iacobine: „Iar cînd l-am întrebat: «Și-atunci, Dumnezeu vă vorbește? Sau Dumneavoastră îi vorbiți lui Dumnezeu?», el mi-a răspuns: «Sînt voci pe care ți le creezi tu însuți»”. Răspunsul viitorului președinte este prudent, ambiguu, aproape înțelept... O patologie recunoscută e pe jumătate vindecată. Mai rămîne jumătatea cealaltă. Timp ar fi, patru ani. În acest moment expertul în sondaje (meserie-cheie într-o campanie electorală, cum tocmai se demonstrase), Brice Teinturier, are curajul de a o trage de mîncă pe Anna Cabana, nuanțînd: „Figură cristică mi se pare eronat. El are mai degrabă ceva de Moise în el”. Anna Cabana nu-l contrazice, pentru că e momentul să încheie *en beauté*: „Speranța lui Emmanuel Macron este să devină călăuza francezilor, dar Călăuza cu «C» mare, cel ce va arăta calea”.

De pe unde o fi el acum, nea Nicu se va fi gîndind melancolic că lui i-a trebuit mai bine de un deceniu pînă să devină „Cel mai iubit fiu”, „Cîrmaci” și „Stejar din Scornicești”. Dar te pui cu tineretul precoce din ziua de azi și cu presa independentă?!

Coana Efimița: „Eu, de-acuma, bobocule, nu mai îmbobocesc, îmbăbăcesc”.

Pe Romy Schneider o țin minte nu atît din *Sissi*, care a făcut-o celebră de mică, din *Les choses de la Vie* și *César et Rosalie*, filmele lui Sautet care mi-au plăcut atît de mult, din *Piscina* lui Deray, unde tensiunea erotică dintre ea și Delon (în cuplurile

fuzionale totul este erotic) dă o lucire de *Ereignis* unui film oarecare, sau din crepuscularul *Ludwig*, ci, bizar, din probele de lumină pentru *L'Enfer*, proiectul nefinalizat al lui Clouzot. Un fel de test Kuleșov cu lucși.

Capriciile afective ale lui Marcel par atât de inconsistente... Răzgâieli. Frivolități. Infantilisme. Blocaj în stadiul estetic. RTP e puternică nu prin Marcel, ci prin verva comicului grotesc (ii dau oare, finalmente, dreptate lui Jean-François Revel?), declanșată de spectacolul saloanelor, al relațiilor din lumea aristocratică, al „democrației” instinctului, care transgresează sexul canonic și clasele sociale, cuplînd lachei și prinți (exemplară, în acest sens, de savoarea *Decameronului*, rămîne istoria dintre principele de Guermantes și Morel, cu înscenarea din bordel, apoi fuga din mica vilă a prințului a unui Morel terifiat de fotografiile de familie în care îl recunoaște pe Charlus). Geniul comic al lui Proust este mai puternic decît sensibilitatea sa introspectivă. Rafinamentul analitic, apreciabil, se răstoarnă cel mai adesea în sentență de moralist, cînd ar fi fost de dorit să pătrundă spre „frică și cutremur”. (Ajunge și acolo, dar reculează, nu insistă, estetizează.)

Erudițian: „De dezvoltat o comparație între transcendentalul structurat categorial al lui Kant, inconștientul pulsional al lui Freud și sinele arhetipal al lui Jung?”

Transmiterea autentică se face oral. Transmiterea tradiției. Să o numim astfel. Transmiterea însăși fiind tradiție. Altfel, culegi informații.

Murray îi este cu totul ostil lui Jung, pînă la proces de intenție și *reductio ad Hitlerum*. Sigur, nu avusese cum trece prin *Liber Novum*. Intră Jung în diversiunea ocultistă? Doctorul helvet bravează adesea, într-adevăr, plasîndu-se în haloul misterelor tenebroase, dar a reușit să-și supravegheze plonjonul în inconștient,

chiar dacă s-a aventurat de multe ori periculos, pînă în pragul disoluției. El a găsit întotdeauna puterea de a se reîntoarce la suprafață, unde și-a consemnat și analizat obiectiv experimentele și experiențele. Muray rămîne mefient față de ceea ce presupune a fi, la Jung, o aglutinare în „inconștientul colectiv”. Dar Jung nu pledează, în seria Mesmer, Cagliostro, Kardec sau Papus, pentru dizolvarea într-o entitate ocultă, a extazului nivelator. Dimpotrivă, insistă repetat asupra pericolului dizolvării individului în universul halucinant al reprezentărilor arhetipale (nereductibil la sexualitate și pulsioni, ci conținînd toate matricile imaginarului). Individuația reprezintă cheia psihologiei analitice. Omul se descoperă pe sine și își capătă conturul și volumul într-un proces dificil, rareori reușit, și numai dacă rezistă maladiilor – adesea letale – pe care le declanșează și le accentuează incapacitatea de a te desprinde, printr-o decodificare corectă, din magma depersonalizantă a inconștientului colectiv. Dacă l-ar fi citit fără un atipic pentru el parti-pris germanopratin, Muray ar fi constatat că Jung îi confirmă spectaculos teza privitoare la ispita ocultistă și utopiile socialiste (de dreapta și de stînga). Îl va prefera, în schimb (dintr-un complex al refuzului paternității?), pe Freud, cu a sa *reductio ad sexum*.

Cerul ca ochi al lui Big Brother. Nu e o metaforă. De sus te vede nu numai Dumnezeu, te vîd și sateliții de supraveghere. Ca în *Good Kill* al lui Andrew Nicoll.

„Motivul pentru care sînt romancier este acela că îmi repugnă ideologiile.” (Howard Jacobson)

A-i atribui lui Muray simpatii și antipatii de stînga sau dreapta, cu atît mai mult, a-l acuza de „neoreacționarism”, ca și cum ar participa la o bătălie de doctrine, înseamnă a-l citi eronat sau cu rea-credință. Philippe Raynaud are, evident, dreptate: „Muray este un antimodern, nu un reacționar, nici măcar un conservator”. Portofoliul unui Minister al Adevărului și „salvarea lumii”